

TIDSKRIFT FÖR POLITISK FILOSOFI
NR 2-3 2021 | ÅRGÅNG 25

Bokförlaget THALES

I ÅR SKULLE John Rawls ha fyllt 100 år. Men framför allt är det 50 år sedan hans tegelstenstjocka, mångfacetterade och enormt inflytelserika verk *A Theory of Justice* först publicerades. Boken har sedan den kom ut 1971 haft en central plats inom modern politisk filosofi. Huvuddelen av detta dubbelnummer av *Tidskrift för politisk filosofi* tillägnas därför denna filosof och detta verk: fem uppsatser som på olika sätt behandlar olika delar av Rawls rättviseteori – utifrån aktuella politisk-filosofiska debatter som alltjämt influeras av denna moderna klassiker.

I sin uppsats »*A Theory of Justice* – en radikal vision om det fullständigt rättvisa samhället» tar Emil Andersson ett helhetsgrepp om Rawls rättviseteori. Andersson sätter denna i dess historiska sammanhang men gör även nedslag i tre samtida politisk-filosofiska debatter där Rawls teori, såsom den kommer till uttryck i *A Theory of Justice*, fortfarande gör avtryck: kritiken mot de idealteoretiska elementen; förhållandet mellan rättvisa och ekonomisk jämlikhet; samt frågan om rättvisa mellan generationer. Uppsatsen har ambitionen att göra Rawls tänkande tillgängligt och relevant för en bred läsekrets – och därmed även för den utomfilosofiska, politiska samhällsdebatten där Rawls rättviseteori ännu inte har fått något välbehövt genomslag, menar Andersson.

Lena Halldenius tar i sin uppsats »Den andra Rawls» avstamp i just debatten kring i vilken omfattning Rawls rättviseteori är att betrakta som idealteoretisk. Mot föreställningen att denna teori är ett enbart abstrakt tankesystem, och därmed samhälleligt oförankrat och bortkopplat från politiska realiteter, vill Halldenius även lyfta fram en annan Rawls, en som i högsta grad betraktar den samhälleliga och politiska verkligheten som en utgångspunkt för allt politisk-filosofiskt tänkande. Endast när båda dessa tankeätt kombineras, menar Halldenius, framträder en rättvisande helhetsbild av Rawls rättviseteori.

I uppsatsen »Rawls och relationen mellan principer och praktiker» tar sig Eva Erman och Niklas Möller an en besläktad metodologisk fråga, nämligen huruvida rättvisepprinciper ska begränsas av de givna sociala och politiska praktiker vilka de syftar till att reglera. S.k. »praktikberoende» teoretiker svarar jakande på denna fråga och är därför skeptiska mot kosmopolitiska rättviseteorier. Erman och Möller granskar hur dessa teoretiker söker stöd hos ett centralt påstående hos Rawls – tolkat som ett epistemologiskt villkor för rättvisepprinciper – och argumenterar att villkoret rimligen istället bör förstås som ett ontologiskt sådant. Därmed, menar författarna, kan dock Rawls inte åberopas som bundsförvant för det praktikberoende läget.

En utgångspunkt för filosofer inom den liberala idétraditionen som Rawls tillhör är uppfattningen om att individer har grundläggande fri- och rättigheter. Samtidigt utgår filosofer i samma idétradition från att demokrati är det enda styrelsesätt som är förenligt med liberalismen. Det är dock inte helt klart hur liberaler som Rawls och hans efterföljare bör förhålla sig till frågan om hur enskilda individers rättigheter ska balanseras mot möjligheten att fatta demokratiska beslut. Bör det vara tillåtet för demokratiska majoriteter att fatta beslut som exempelvis omöjliggör minoriteters religionsutövning eller hotar mediernas oberoende? I uppsatsen »Liberal rättvisa mot jämlik demokrati» diskuterar Henrik D. Kugelberg denna fråga och i vilken mån det går att hitta en principiell grund för hur dessa båda värden bör balanseras.

Vårt temanummer om Rawls avslutas med uppsatsen »Stabil rättvisa – Rawls stabilitetskriterium för rättviseteorier» av Lars Lindblom, som fokuserar på politisk stabilitet som en ofta förbisedd del av Rawls teori om rättvisa. Historiskt sett har frågan om stabilitet varit viktig inom den politiska filosofin. Genom att stava ut Rawls idé om politisk stabilitet som en egenskap hos rättvisan utvecklar Lindblom ett adekvansvillkor för teorier om rättvisa. Ett villkor som Lindblom menar slår mot alternativa rättvisepprinciper till dem som Rawls själv föreslog i *A Theory of Justice*.

Utöver vårt tema om John Rawls så innehåller detta nummer

även ett par återkommande inslag. I vår serie »Politisk filosofi idag» möter vi Patricia Mindus, som är professor i praktisk filosofi och forskningsledare för Uppsala Forum för Demokrati, Fred och Rättvisa vid Uppsala universitet. Mindus forskning har en rättsteoretisk inriktning; hon forskar bland annat om medborgarskap och migration och är även aktuell som medredaktör för en handbok om rättspositivismen. Om detta och mycket annat pratar hon med Anna Wedin.

I detta nummer ryms även tre recensioner. Marco Tiozzo och Torbjörn Ott recenserar Charles Ess bok *Digital Media Ethics*. Boken är en introduktion till ämnet digital etik som är ett allt växande fält inom den tillämpade etiken. Recensenterna finner Ess resonemang kring digital media kunniga, kritiska och engagerande men anmärker dock att författaren haltar en aning i sina diskussioner av metaetik och av etisk pluralism. Lars Bergström anmäler boken *All makt åt folket: om en bortglömd idé* av Ludvig Beckman, som frågar sig hur man rimligen ska förstå idén om folksuveränitet. Recensenten prövar kritiskt argumenten som Beckman anför mot tre vanliga sätt att tolka denna idé, men övertygas inte heller av författarens eget tolkningsförslag. Sist men inte minst tar sig Anna Petronella Foultier an Kajsa Ekis Ekmans *Om könets existens: tankar om den nya synen på kön*. Sedan den publicerades i mars 2021 har boken skapat en inflammerad debatt, där kvinnors och transpersoners villkor och rättigheter stundom ställts mot varandra. Recensenten fokuserar här på boken i dess egen rätt, genom att granska dess huvudsakliga argument och källor – och anför belägg för en rad allvarliga brister i urval, hantering och välvillighet i tolkningen av källmaterialet.

Med detta önskar vi i redaktionen god läsning!

→